

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL
Ruhun Fenomenolojisi'ne Önsöz

Vorrede zur Phänomenologie des Geistes

İletişim Yayınları 3645 • Politika Dizisi 259

ISBN-13: 978-975-05-3888-9

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR Ahmet İnsel

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL

Ruhun Fenomenolojisi'ne Önsöz

Vorrede zur Phänomenologie des Geistes

ÇEVİRİ VE GİRİŞ

Ragıp Ege

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Hegel'in Dil Kullanımı Üzerine Birkaç Söz

RAGİP EGE 7

DİPNOTLARDA KULLANILAN KISALTMALAR 19

KRONOLOJİ

FRANÇOIS CHÂTELET 20

Ruhun Fenomenolojisi'ne Önsöz

G.W.F. HEGEL 39

EK

Hegel'in "Dil"i Üzerine

ALEXANDRE KOYRÉ 117

AÇIKLAMALI KAVRAMLAR Eki

RAGİP EGE 119

KAYNAKÇA 139

Hegel'in Dil Kullanımı Üzerine Birkaç Söz

RAGİP EGE

Hegel'in felsefeye, felsefe diline bakışı 1800 yıllarında, Jena devresinde özgün biçimini bulur (bkz. Kronoloji). Düşünürün kapsamlı yaşamöyküsünü yazan Karl Rosenkranz, yapıtının¹ "Sistemin Öğretiminde Değişiklik" ("*Didaktische Modification des Systems*") adlı bölümünde, Hegel'in o yıllarda felsefe dersleri için kaleme aldığı ancak sonradan kaybolmuş çeşitli "Girişler"den elde kalan birkaç sayfayı yayımlar (Rosenkranz, 1844: 178 vd.). Hegel'in felsefeye, genel olarak düşünceye yaklaşımı açısından bu sayfalar, Rosenkranz'ın yetkin yorumlarıyla birlikte, temel bir önem taşır. Hegel, sözü edilen yıllar içinde, felsefenin, seçkin, ağdalı sözcükler, deyişler, kimi yabancı dillerden (Yunanca, Latince) alınmış teknik terimler kullanma yatkınlığının nedenleri üzerine düşünür. Felsefe, konuşma dilinin, "sıradan insan"ın (*gemeinste Mensch*) kullandığı sözcüklerin kendisine yetmediği duygusuna neden kapılır? "Varlık" (*Sein*), "Yokluk"

1 Rosenkranz, *Georg Wilhelm Friedrich Hegel's Leben*, 1844 (gönderme yapılan metinlerin tam başlık ve yayın bilgileri "Kaynakça"dadır).

(Nichtsein), “Bir” (Eines), “Çok” (Vieles), “Nitelik” (Beschaffenheit), “Büyük­lük” (Grosse) vb. gibi konuşma dilinin sözcükleri filozofu niçin doyurmaz? Her şey sade biçimde söylenemez mi? Hegel şu yanıtı verir:

“[Sıradan insanın kullandığı]² biçimlerin yeterli bulun­ma­sının nedeni, bu biçimlerin, öte’nin (Jenseits), İdea’nın, Mutlak’ın yüceliklerini kavramamızı sağlayacak saygınlık­tan (değerden, würdig) yoksun oldukları sanısında yatar; Mutlak’ın, duyular-üstü dünya’nın (die übersinnliche Welt), gündelik yaşama yabancı (fremdartig) türden bir gerçeklik olduğu varsayıldığı için, Mutlak’tan, gündelik dilin kavramlarıyla söz edilemeyeceği” düşünülür (a.g.e., s. 183).

Dolayısıyla bu yabancı türden gerçekliği dile getirecek sözlerin de başka, yani ayağa düşmemiş biçimlerde dile getirilmesi gerektiğine inanılır. Hatta Mutlak’ın yüceliğine bakarak bize yetersiz görünebilen kendi konuşma dilimiz (Hegel için Almanca), Yunanca, Latince gibi yabancı dillerden yapılabilecek aktarmalarla yüceltmeye çalışılır. Oysa

Şuna kesinlikle inanmamız gerekir: Ruh her yerde (allenthalben) yaşar, kendinin biçimlerini, halk-dilimizin (unsere Volkssprache) içinde dolayimsız dile getirir (a.g.e.).

Felsefenin eylemi ya da yapıtı, halk-dilinde dolayimsız biçimde yaşayan Ruh'u ya da Mutlak'ı dillendirmek, açığa çıkarmaktır. Ancak felsefe bunu halk-dili (gündelik dil, konuşma dili) içinde kalarak yapmalıdır. Yani herkesin anlayabileceği (bkz. par. 13, dn. 37)³ bir dille iş görmesi gerekir. Bu etkinlik Mutlak’ın karmaşıklığını indirgemek değil, halkın dili içinde dolayimsız, kapalı olarak barınan karmaşıklığı

2 Köşeli parantez işaretleri [...] içindekiler bizim eklentilerimizdir.

3 Parantez içinde “par.” (paragraf) ya da “dn.” (dipnot) biçiminde­ki kısaltmalar çeviri metnine gönderme yapar.

açmaktır. Başka bir deyimle felsefe kapalılığı açmaya çabala-
yan düşünsel etkinliklerdir. Felsefenin kavramsallaşmış diliyle
halkın dili arasındaki fark dolaylımsızdan dolayımliya geç-
me farkıdır: felsefe, gündelik dilin, bilincinde olmadan için-
de barındırdığı *Mutlak*’ın biçimlerini açma çabasıdır.

Dolaylımsızın dolayımliyanması, kapalıının açılması konu-
sunda Hegel şöyle sürdürür: “Ruhun biçimleri, olağan dilde,
saf somut’un (*lauter Concrete*) içine *karışmışlar*, *saf somutla*
sarılıp, sarmalanmışlardır (eingehüllt)” (*a.g.e.*). “Saf somut”
olağan dilde dolaylımsız dile gelen biçimdir; Hegel bu biçi-
mi, bu bağlamda, “tasarım” (*Vorstellung*, bkz. par. 30) diye
adlandırır. “Ağaç yeşil(*dir*)” (*der Baum ist grün*) örneğini
alır, şunu söyler:

Tasarım içinde [*saf somut* içinde] *ağaç ve yeşil* öne çıkar
(*herrschen*). Gündelik yaşamda [*yani halk-dilinde*] “*dir*”
üzerinde düşünmeyiz;⁴ bu “*saf dir*”i (*reine Sein*) öne (dışa-
rı) çıkarmayız (*herausheben*), felsefenin yaptığıının tersine,
onu kendimize nesne edinmeyiz. Oysa bu “*dir*” oradadır,
dildedir (*a.g.e.*, s. 183-184).

Bu örnekte felsefenin eylemi, “*saf dir*”i öne çıkarmak, ya-
ni bu öğeden söz edebilecek uygun dili üretmektir. Yalnız
bu dili halk-dili içinde kalarak, dilimizin yapısına uygun
olmayan, dolayısıyla dili hırpalayan yapay sözcüklerden ya
da yabancı dillerden devşirilecek terimlerden kaçınarak
üretmeye çalışmak gerekir. Ters durumda devinimden yani
yaşamdan yoksun, donmuş, katılaşmış, kalıplaşmış, içinde

4 Bilindiği gibi Türkçe sözdizimi, “*dir*” *koşaç*’ını (“*koşaç*”: yük-
lemi özneye bağlayan, *-koşan-*, öge; Alm. *Kopula*, İng., Fr. “*copu-
le*”; bkz. Vardar, 1980) örtük, kapalı biçimde duyurur. Türkçede
deyişi hantallaştırmamak için elden geldiğince *koşaç* kullanıl-
maz. Bu yüzden Hegel’in seçtiği cümlelerin çevirisinde “*dir*” *ko-
şacı*nı parantez içinde yazdık.

“eşyanın doğasının (*die Sache selbst*)”⁵ ruhunun da yaşamının da buharlaşıp uçtuğu” (a.g.e., s. 184) bir dile, anlamın terk ettiği “boş bir biçimcilik”e (*leere Formalismus*) yuvarlanılır. Dolayısızdan dolayına, kapalıdan açığa ilerleme çabası, Hegel’in gözünde, tam anlamıyla, donmuş tasarımı devindirme, “saf somut”u canlandırma, yaşatma çabasıdır. Yakından bakıldığında Hegel’in düşüncesinin temel nesnesi *dildir*; Hegel, son çözümlemede, *dil* üzerine düşünen bir düşünürdür. Sürekli, *Mutlak*’ın, *görünen*, *görülen* bir şey değil, *dile gelen*, *söylenen* bir şey olduğunu vurgular. *Ruh* da, *Mutlak* da dil içinde yaşar. Daha doğrusu, *Ruhu* da, *Mutlak*’ı da dil yaşatır.

Öyle sanıyoruz ki Hegel’in dil kaygısı ile Nurullah Ataç’ın dil kaygısı arasında bir ilişki kurulabilir. Ataç, o devrin Türk Dil Kurumu “Terim Kolu” Başkanı Kemalettin Kamu’ya şunu söyler:

Sizin Dil Kurumunda yaptığınız doğru değildir, birtakım yabancı sözlere karşılık arıyorsunuz; ancak onları birer yazıda kullanacağınıza sözlük yapmaya kalkıyorsunuz. Tilcikler (sözcükler) sözlüklerde ölüdür, yazılarda dirilir.⁶

Ataç’ın bu gözlemindeki “yazı” kavramını kurgu, inşa, yapı anlamında, başka bir deyimle *mimari* anlamda kullandığı söylenebilir. Sözcükler, dil içinde oluşturulan bir kurgu, bir inşa içinde, mimari anlamda bir yapı içinde birbirlerine eklenerek yaşam kazanır. Anlam, bu eklenme devinimi ardınca (boyunca) oluşur. Sözcükler, bu devinimden yalıtıldıklarında donuk biçimlere, cansız varlıklara dönüşür. Başka bir yerde Ataç, çeviri ile ilgili, şu ışıklı önermeyi yapar:

5 Bkz. dn. 3

6 Nurullah Ataç, “Bir Gönüldeş Arkasından”, *Ulus*, 08.03.1948, alıntılan Çolpan, 1963: xii.